

Opioid

■ Širší pojem, zahrnuje:

- Opiáty (tedy přírodní látky).
- Polosyntetické látky (např. heroin, oxykodon).
- Syntetické látky (např. fentanyl, methadon).

Všechny mají podobný účinek na organismus – váží se na **opioidní receptory** v mozku a míše → tlumí bolest, navozují euforii, ale také způsobují závislost a další rizika. Pokud se tedy hovoří obecně o této skupině látek, je vždy lepší použít slovo **opioid**.

Další časté chyby, které se v textu vyskytují, jsou:

■ **Gramatické**, nejčastěji při používání interpunkce [4, 5]:

- Čárka se *nikdy neuvádí* při poměru slučovacím, např.: atd., aj., apod., naopak se *uvádí vždy* při poměru odporovacím a spojením s a ne, a nikoliv, dále při poměru stupňovacím, např.: a dokonce, a nadto, a k tomu, a navíc, při poměru důsledkovém: a proto, a tedy, a tak, a tudíž, a tím, a při akcentování.
- Často se chyba objevuje při psaní titulů, a to nejen nesprávně použitých velkých a malých písmen: např. Mudr., Csc., ale také vkládání teček tam, kde být nemají, např. Ph.Dr., Dr. Sc. Chybou je také psaní druhé tečky na konci věty, např. za vědeckým titulem, např.: Děkuji doc. MUDr. Janu Čermákovi, DrSc..
- Vždy je také třeba myslet na to, že pokud se ve větě objeví tečka, která není ukončením věty/souvětí, je třeba za ní uvést čárku, např. „Děkuji doc. MUDr. Janu Čermákovi, DrSc., za pomoc...“, či „3., rozšířené a zcela přepracované vydání“. To neplatí při používání např. zkratk.
- Dále je třeba pamatovat na to, že se mezera nikdy nepíše před tečkou, čárkou, závorkami, středníkem, dvojtečkou apod.
- Častou chybou je zaměňování souhlásek s/z, např. zhlédnout/shlédnout, či jejich používání v současných a zastaralých podobách po změnách pravopisu, např. kurz/kurs, analýza/analýza, disertace/dizertace, hypotéza/hypotese/hypothesa – je možné používat i zastaralejší výrazy, ale je třeba, aby byl text konzistentní, není tedy možné mít v práci „hypotesu“ a končit ji „diskuzí“.
- Dalším nešvarem je používání činného a trpného rodu v jednom textu, stejně tak jako jednotného a množného čísla, např. „...data byla extrahována... na 5. straně uvádím... a...pacienti jsme vyšetřili metodou...“ – toto se v jednom textu objevit nemá.

■ **Typografické**:

- V češtině je na rozdíl od angličtiny odlišný zápis pro „procento“ a „procentní“, tedy 10 % vs. 10%, např. 10 % 4% roztoku (deset procent čtyřprocentního roztoku). To samé platí i u délkových a váhových mír – 10 mm vs. 10mm, 5 g vs. 5g.
- V češtině používáme desetinnou čárku, v anglických textech pak desetinnou tečku.
- Při překladu je třeba myslet na to, že v češtině máme na začátku textu uvozovky dole („), a na konci uvozovky nahoře (”), angličtina používá pouze uvozovky nahoře – „uvozovky“ vs. “quotation marks”.

- Vždy je třeba si dát pozor, a nakonec provést součty % v grafech a tabulkách, aby nebyl součet vyšší než 100 %, což se snadno může stát díky zaokrouhlování.
- Konečně je třeba dávat pozor na to, aby všechny citované prameny byly uvedeny v textu a vice versa.

■ **Jazykové**:

- Mnoho chybných termínů v medicíně vzniká chybným používáním latinských termínů a jejich počestěným skloňováním, např. první krční obratel – atlas – 2. p. j. č. atlantu, nikoliv atlasu, který patří do zeměpisu, femur – 2. p. j. č. femoru, nikoliv femuru.
- Problém nastává i při tvoření množného čísla u slov cizího původu, např. album/albumy, či data/datumy (toto lze tolerovat jen v určitých oborech a pouze při nutném rozlišení termínů „data“ a „datum“), či jejich skloňování: 1. p. j. č. album, 2. p. j. č. alba, nikoliv albumu, 1. p. mn. č. alba, 2. p. mn. č. alb, nikoliv albumů. Další termíny v medicíně, které se špatně skloňují, jsou např. bolus – bolu, 1. p. mn. č. boly, nikoliv bolusy, trombus – trombu, 1. p. mn. č. tromby, nikoliv trombusy apod. Dvojí možnost mají slova sinus – sinusu i sinu, tonus – tonusu i tonu, virus – viru i viru (vedle toho existuje se stejným významem i podoba vir – viru).
- Také lze nalézt termíny, které jsou pojmenovány zdvojeným, a tedy redundantním výrazem, jako např. epitelová výstelka, či výstelková výstelka, popř. epitelový epitel.
- Nešvarem je používání počestěných latinských termínů v kombinaci s latinskými, které jsou natolik zažitá, že jsou nedílnou součástí klinické medicíny, např. ascendentní a descendentní aorta – správně vzestupná a sestupná aorta.
- U anglických textů je třeba myslet i na to, že často neumíme tak dobře anglicky, jak si myslíme, takže se pak objevují slova jako „informations“ (správně: information), „taached“ (správně: taught), „datas“ (správně: data), „anticonception“ (správně: contraception) apod. K omylům mohou vést jiné jednotky v češtině než v angličtině (g/dl vs. v češtině nejčastěji mmol/l), anglický výraz billion je v češtině miliarda (rozdíl je 999 miliard!). Záměny amerických jednotek na u nás standardní jednotky SI již v minulosti vedly k závažným ztrátám: v r. 1999 ztratila NASA orbitální stanici vyslanou na Mars v hodnotě 125 milionů USD (výpočet potřebného tahu nosiče v librách místo v N), v r. 1983 došlo z této příčiny palivo letu Air Canada Flight 143 na půl cestě z Montrealu do Edmontonu (apod.) [6].
- Je také dobré nezapomínat na správný zápis názvů účinných látek: INN názvy (international non-proprietary names), které se při popisu užívají, je na základě doporučení Návoslovné komise Světové zdravotnické organizace (WHO) v českých odborných textech třeba počestňovat, např. mezokain, lidokain, diklofenak [7].
- A je dobré pamatovat, že není dobré se plně spoléhat na umělou inteligenci (AI). Ani stále dokonalejší překladače totiž nezvolí vždy optimální výraz. Z vlastní zkušenosti můžeme uvést např. překlad výjezdového týmu záchranné služby jako „exit team“.